

Delo zavoda od 1945 do 1948

A. Upravno področje: 1. Namestitvev upravnih in strokovnih moči. V Zavodu delujejo od ustanovitve konservator-ravnatelj in dva asistenta-konservatorja (poslednja od 1. avgusta in 1. novembra 1947). Konec preteklega leta so bili imenovani častni referenti Zavoda za poedina strokovna področja. 2. Pridobitev in ureditev novih, ustrežajočih pisarniških prostorov (konec leta 1946 preselitev iz bivše pisarne Spomeniškega urada v poslopju Narodnega muzeja v prtilične prostore Narodne galerije, Tomanova 1.). 3. Povezava z oblastmi in ustanovami, stiki s tehničnimi bazami, obnovitvenimi zadrugami in s pristojnimi centralnimi ustanovami pri Vladi LRS. 4. Organizacije častnih referatov in zaupniške mreže. 5. Preskrba finančnih in materialnih sredstev za novi povečani delokrog Zavoda, proračuni, sestava plana.

B. Strokovno področje: 1.) Evidentiranje stanja najbolj ogroženih spomenikov na podlagi terenskih ogledov in poročil, ugotovitev najnujnejših potreb spomeniškega terena, spopolnitev sistematskega proučevanja konservatorskih posegov. Poglavitna naloga smotrne spomeniške varstvene akcije je bila od vsega početka, čimprej prenesti težišče delovanja iz zgolj upravno organizacijskega delokroga v območje neposrednega terena. Zbiranje konkretnih podatkov o najbolj ogroženih in najpomembnejših spomenikih je v glavnem zaključeno. 2.) Rešitev vprašanja obnove in restavriranja poškodovanih gradov, o čemer bomo poročali posebej. 3. Ugotovitev škode na kulturno zgodovinskih spomenikih, pomoč pri restituciji in izdelava reparacijskih spisov (Italija, Nemčija, Avstrija, Madžarska). 4.) Organizacija prve pomoči ogroženim spomenikom v okviru obnove. 5.) Snemanje o. 50 m² najbolj ogroženih fresk (gradovi Mokronog, Zalog pri Moravčah, Križ pri Komendi, Lesno Brdo pri Horjulu, minorit. cerkev v Ptujju). Odkrivanje fresk v Stari grofiji v Celju v zvezi s preureditvenimi deli. Čiščenje in konserviranje fresk v stolnici v Ljubljani, v muzeju v Mariboru in pri Sv. Andražu v Leskovcu v Hal. 6.) Restavriranje škutiranih in freskiranih stropov na gradu Statenbergu pri Makolah in na gradu Hrastovcu pri Mariboru, obnova štukature na fasadi dominik. cerkve v Ptujju (muzej). 7.) Restavriranje Tintorettove slike sv. Miklavža v Novem mestu. 8.) Restavratorska dela in popravila pri o. 60 spomeniških stavbah, med katerimi imajo značaj prioritete in zaradi obsežnosti del potrebo obnove v zaporednih letnih etapah: cisterc. cerkev v Kostanjevici, Stara grofija v Celju, Ptujška gora, stolnica v Mariboru, prošt. cerkev v Ptujju, opat. cerkev v Celju, muzejska cerkev v Krškem, gradovi Tolsti vrh pri Novem mestu, v Mariboru, v Ptujju, na Vurberku pri Ptujju, Otočec pri Novem mestu, Dolnja Lendava, Dornava, Turjak, Bled. 9.) Odobritev gradbenih dovoljenj za obnovo in adaptacije pri spomeniških stavbah. 10. Regulacijske ankete in priprave za izdelavo spomeniških pravilnikov v zvezi z regulacijskimi načrti. Stik s projektivnimi zavodi in z gradbenimi oblastmi. 11.) Seznam spomeniško pomembnih cerkvenih objektov v zvezi z uporabo čl. 9 Zakona o agrarni reformi. 12.) Organizacija referata za varstvo prirodnih znamenitosti. 13. Proglašenje spomeniškega značaja pri ogroženih premičninah in nepremičninah s pomočjo zaščitnih določb. Izdanih je bilo 48 zaščitnih odločb. V Uradnem listu LRS sta bili posebej objavljeni zaščitni odločbi o zavarovanju del pomembnejših slov. umetnikov 19. in 20. stoletja (Ur. l. št. 1, 3. 1. 1948) in o zavarovanju redke flore (Ur. l. št. 23, 7. 6. 1947). 14. Ureditev spomeniške zakonodaje (izdelava osnutkov). 15.) Osnutek o ureditvi muzejsko konservatorske stroke in o sistemizaciji mest. 16.) Sodelovanje pri obnovi muzejev v Ptujju, Celju in Krškem. 17. Izkopavanja v zvezi z odobritvijo in nadzorstvom: Ptuj (grad, staroslov.) Stična (ilir.), Postojna (Batalov spodmol, prazgodov.), Bled (staroslov), Ptuj (Panorama, rim.). 18.) Proučevanje spomenikov Primorja: 1. ekskurzijski ogled v o. 50 krajih, 2. terenski ekipi (1948). V ekipah sodelujejo slušatelji umetnostno zgodovinskega seminarja in oddelka za arhitekturo na Univerzi. 19.) Proučevanje spomenikov kočevskega okraja za umetnostno topografijo: 1 ekipa 1947 in 1948. 20.) Proučevanje arhitekture uničenih ali poškodovanih gradov: 1 ekipa 1947. 21.) Kopiranje pomembnejših fresk srednjeveškega slikarstva (1948). Kopiranje v tempera tehniki vršijo slikarji po določenem planu. V teku so dela v Prilesju pri Plaveh, v Suhi pri Škofji Loki, na Križni gori pri Škofji Loki in na Turjaku. Še v letu 1948 je predvideno kopiranje fresk v Svinem in Sužidu pri Kobaridu. 22.) Proučevanje zgodnje srednjeveške cisterc. arhitekture v Kostanjevici: 1 ekipa 1946 in 1947. 23.) Gradnja zaščitne lope nad staroslovenskim svetiščem na gradu v Ptujju in zaščitna dela v zvezi z

izkopavanjem. 24.) Proučevanje in zavarovanje spomenikov narodno osvobodilne borbe s pomočjo ekip v Celju (Savinjska dolina), v Novem mestu (Gorjanci), v Mariboru (Pohorje), v Ljubljani (Rog), 25.) Kartotečna registratura prijav v zvezi z zaščito del slov. umetnikov 19. in 20. stoletja. 26.) Zaščita etnografskih spomenikov v okolici Kamnika, v Kropi, v okolici Maribora in Ptuja, proučevanje in evidentiranje etnografskih spomenikov na Notranjskem, v Beli Krajini, v Bohinju in v Primorju (ekipe, ekskurzije). 27.) Priprave za zaščito prirodnih zanimivosti na vsem ozemlju Slovenije. Posebna pažnja se posveča ohranitvi umetnih in naravnih parkov. 28.) Kontrola prestopkov v primerih poškodb, neprijavljenih adaptacij gradov in preureditve spomeniške arhitekture, sečnje parkov in drevov, nepravilne zadržave. 29.) Kontrola trgovine in prometa z zaščitnimi premičninami. 30.) Kontrola izvoza, odobritev izvoznih dovolilnic. 31.) Ureditev inventarja, arhiva, strokovne knjižnice (o. 1300 knjig), fototeke (o. 15.000 negativov in kopij), mapnega arhiva (o. 600 skic in načrtov). 32.) Prireditve 2 tečajev za zaupnike (vsega o. 120 udeležencev v januarju, februarju in marcu 1948). 33.) Prireditve interne študijske razstave spomeniškega gradiva za zaupnike (januarja 1948). 34.) Ureditev novih kartotečnih registratur za evidenco spomenikov. 35.) Priskrba gradbenega materiala in nabave za terenska dela. 36.) Zastopstvo Zavoda na strokovnih kongresih in konferencah v Beogradu (1946, 1947), v Ljubljani (Muzejsko društvo, Zgodovinsko društvo, Umetnostno zgodovinsko društvo, Muzejski svet), v Mariboru (Kongres slov. zgodovinarjev); sodelovanje z Upravo za turizem in gostinstvo, s Triglav-filmom in drugim ustanovami, propaganda in publicistika (predavanja, radio, film, tisk). 37.) Zastopstvo Zavoda v arheološki komisiji pri Akademiji znanosti in umetnosti v Ljubljani. 38.) Povezava s konservatorskimi uradi v neposredni bližini Slovenije in praktično sodelovanje na terenu (Zagreb, Reka).

Za zgoraj navedena dela je imel Zavod kreditov iz svojih rednih in izrednih proračunskih sredstev v višini 4.301.431 din. Okrajni in mestni ljudski odbori pa so prispevali za spomeniško varstvena dela na svojih področjih o. 300.000 din. Glavno načelo Zavoda pri planiranju in sestavi programa za prva tri leta njegovega obstoja je bilo prvenstveno nuditi vso potrebno pomoč ogroženim spomenikom, pri čemer je, žal, moralo biti prikrajšano področje znanstvenega proučevanja in interpretacije novega spomeniškega gradiva. S postopno razbremenitvijo upravnih poslov in pridobitvijo novih strokovnih moči je mogoče računati na razširitev in poglobitev proučevanja samega.

Za izvedbo celotnega plana Zavoda, ki obsega poleg obnove prioritentnih spomenikov, ureditev zaščite in strokovnih evidenčnih registratur ter redno izdajanje topografskih orisov celokupnega inventarja Slovenije, je nujno potrebno zagurati nove strokovne kadre in strokovno specializacijo konservatorjev, restavratorjev, arhitektov, tehničnih laborantov in vseh potrebnih pomožnih moči. Tako je bil v Ljubljani in pred posebej izbranimi spomeniki na terenu 15. julija t. l. prvi terenski in praktični tečaj za strokovno izobrazbo restavratorskega kadra iz vseh republik FLRJ. O programu in uspehu tega nujno potrebnega tečaja, ki je obsegal vse panoge restavriranja, bomo poročali v 2. številki Vestnika. Spopolniti je treba nadalje v čim krajšem času strokovne pripomočke, n. pr. knjižnico, fototeko, arhiv načrtov, skic in kopij. Ustanoviti je treba posebno centralno restavratorsko delavnico odnosno institut, ki je nujno povezan preko svojega laboratorijskega dela z napredkom varstva in proučevanja spomenikov. O vseh teh vprašanjih bo uredništvo Vestnika obveščalo tako ožje sodelavce Zavoda kakor tudi našo javnost ter računa, da more le vsestranska izmenjava izkušenj in pobud pospeševati uresničenje ciljev spomeniškega varstva.

F. Šijanec

